

Драгољуб СИМОНОВИЋ
адвокат у Београду

НАБРАЈАЛИЦЕ У СРПСКИМ ЗАКОНИМА

Резиме

Под појмом „набрајалице“ аутор подразумева енумерације, таксације изражене најчешће тачкама, ређе алинејама у законском члану. Таксације су нејојуларне и замарајуће за читање.

Таксације су нужне у законском контексту, али за њих треба пронаћи праву меру. Преиштеране таксације, осим замора у читању, ускраћују лепоју тумачења права као значајне мисоне операције, тешке и изазовне за правнике.

Очекивање да процесни закони садрже највише таксација, с обзиром да уређују правила постојаности и редослед процесних радњи, не остварује се у нашем законодавству. Шампиони таксација у Србији су неки закони који припадају корпусу материјалних прописа.

Кључне речи: закон, језик, право, разумљивост, таксације.

I Увод

Овај рад наставља пут ауторових мисли и опсервација које се односе на језик и стил закона, започет на прошлогодишњем (2011) Сусрету правника у привреди Србије рефератом „Ко пише законе у Србији“¹

1 Драгољуб Симоновић, „Ко пише законе у Србији“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2011, стр. 231–241.

Проблем набрајалица (таксација) у законским текстовима аутор посматра у контексту језичко-стилског бића закона, везујући га за његову читљивост. Претеране таксације у законском тексту неспорно кваре читљивост и „питкост“ истог, а посебно су непопуларне када их треба меморисати (студенти права, кандидати који припремају правосудни испит и слично).

Аутор не скрива изненађење да је истраживањем дошао до закључка да се шампиони таксација у нашој легислативи налазе у материјалним, а не у процесним законима (за које *a priori* „типовао“).

II Разумљивост закона

Иако таксације не утичу директно на (не)разумљивост закона, коју изазивају нејасне, компликоване и контрадикторне одредбе, као и правне празнине, због чињенице да таксације замарају читаоца законског текста, а посебно оптерећују оне који треба да их запамте, односно напамет науче (нарочито у сврху испита) аутор их доводи у везу са читљивошћу закона, јер кваре његову хармонију и „питкост“ у читању. Наш најчитљивији закон – Закон о облигационим односима² не би понео ласкаву титулу нашег најбољег изданка лепоте језика, правног израза и читљивости када би његов текст био прекидан стотинама таксација.

Бројни су радови у нашој литератури, нарочито писани у виду чланака и реферата на саветовањима, који се односе на одговарајућа питања из проблематике језика и стила закона, али аутор у истраживању није нашао посебне осврте на таксације (енумерације) у законским текстовима, па је у истраживању пионирски и неспутано трагао за законима који ће му послужити за предмет опсервације.

Пре него што методом *in media res*, пређе на проблематику набрајалица (таксација) у нашим законима, аутор ће у овој правно-техничкој јединици цитирати ставове домаћих и страних великана мисли и пера, вредних стваралаца, па и државника, који се односе на језик и стил закона, са нагласком да закон треба писати тако да га свако разуме.

Само разумљив закон, онако како је исказан древном латинском сентенцом *Leges ab omnibus intelligi debent*³ – Закон треба сви да разумеју, може да ублажи оштрицу древног правила *Ignorantia legis nocet* које упозорава да незнање закона шкоди, те да никог не оправдава.

2 Службени листи СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и Службени листи СРЈ, бр. 31/93.

3 С. Ј. – 1, 14, 9, цит. према: Ризница њравних изрека, треће издање, Београд, 2007, стр. 175.

У законодавству права реч је непроцењиво богатство. Када је употребљена права реч, онда је појам који та реч означава одређен и јасан. Како се порукама из законске норме желе да остваре одређени друштвени циљеви, односно конкретне потребе и интереси, неопходно је да се сви они искажу јасним и разумљивим речима, прецизним и конкретним појмовима. Реченицама се исказују мисли. Повезаност реченица условљена је природним током мисли. Реченице треба да буду прегледне и кратке, како би се са што мање напора разумеле. За дуге реченице потребно је много времена и пажње да би се сазнале њихове мисли. За кратке реченице услов је знање и мисао, тако да кратко пишу само они који умеју да мисле и који имају знања.⁴

Исто се може применити на таксације. Ако су дуге, изражене десетином или са још више тачака (у нашој законодавној пракси постоје чланови са више десетина тачака) набрајалице захтевају велики напор и пажњу читалаца, изазивајући замор као редовну последицу.

Језичко мајсторство су речи и реченице закона. То је стил закона којим се савршеном једноставношћу изражава садржина закона. Само праве речи склопљене у јасну реченицу на најбољи начин изражавају законску садржину. Праве речи извиру из живота и закону дају живот. Речи прецизног значења и појмљиве и лако схватљиве реченице – то је стил закона. До правог језика закона тешко је стићи, али је неопходно да се то покуша и успех, макар делимичан, неће изостати. Помоћ у савлађивању трновитог пута до језичког мајсторства представљају путокази врхунских језичких мајстора чија дела зраче дубином мисли.⁵

Прва асоцијација на руског ствараоца Крилова су басне. Лепа и поучна књижевна форма, с обавезном поуком – наравоученијем. Кратко – јасно, поука на крају. Мисли Крилова о језику, као универзалне, могле би бити поучне и за законодавца: „Треба писати тако да речима буде тесно, а мислима пространо. Реченицу треба глачати док не престане да буде досадна.“⁶

Код набрајалица (таксација) реченице се не глачају, нити бресе. Оне се просто слажу, набрајају (готово као цепанице на стоваришту). Ни трага од умећа филигрантских мајстора. Зато су набрајалице релативно лак посао за њиховог творца, а тежак за читаоца као поданика закона. Обрнуто, кратка, мисаона, лепа и садржински довољна реченица је тешка за креатора, а задовољство за читаоца.

За набрајалице потребан је простор у закону, понекад непримено широк у пракси, а изостају мисаони склопови и потреба тумачења

4 Љубомир И. Јовић, *Парламентарно процесно право*, Београд, 2004, стр. 32 и 36.

5 Љ. И. Јовић, *нав. дело*, стр. 37.

6 Цит. према: Љ. И. Јовић, *нав. дело*, стр. 53.

права које је врх умећа у процесу примене закона од стране судије и других правних посленика.

Неспорно је да је закон формалан акт. Тиме се отвара простор за још једно умеће, усклађивање садржине и форме. Кроз форму се изражава садржина закона. Наравно да је садржина најважнија, дакле важнија је и од форме, али јасно је да без форме нема ни садржине. Под формом овде треба подразумевати правно-техничку композицију закона, од основних одредаба до прелазних и завршних (*vacatio legis*), али и форму која прати процес доношења закона.

Код набрајалица форма се узвисује над садржином, при чему садржину треба схватити као биће и „срце“ закона пуно лепоте и животних исказа, чак и онда када је нека реченица компликованија за разумевање просечном читаоцу и, најзад, кад законска норма од правника изискује потребу тумачења права.

Захтеви кратке и разумљиве реченице, у корелацији са потребом да закон у правом обиму изрази предмет регулативе, упућују на закључак да је добар закон који је свима разумљив, са украсима кратке реченице, повезаних мисли, садржински и структурално повезан, доследан. То је јасан закон.

Супротно, закон који садржи дугачке реченице, тешко мисаоно ухватљиве, претеране таксације, контрадикторне одредбе заслужује оцену нејасног и непожељног закона.

Још у староримској легислативној култури то је схваћено. Доказ томе су познате сентенце из ризнице која је убаштињена вековима пре нове ере, и данас актуелне, које најчешће указују на потребу стварања разумљивог закона. Само неколико тих сентенци довољно је за илустрацију: бољи су једноставни, него компликовани закони; закон треба да буде кратак, да би га и неуди лакше памтили; једноставност је пријатељица закона; закони се заснивају на разумевању, а не на читању; законе треба сви да разумеју; у закону треба избегавати сувишне речи; претерана многоречивост чини закон нејасним; јасноћа је најважније својство закона.⁷

На потребу разумљивости закона, чији текст треба креирати што краћим и јасним реченицама, указивали су многи теоретичари, мислиоци, језикозналци, филозофи, правници, кодификатори... па и државници.

С обзиром да је на више ставова и мишљења умних глава и познатих стваралаца о језику закона (домаћих и страних) указивао у ранијим чланцима, аутор их овде неће понављати. Поменуће само неколико великана права, мисли и језика: Монтескије, Бекон, Савињи, Богишић,

⁷ Преведене изворне старолатинске изреке, према: Драгомир Стојчевић, Анте Ромац, *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1984.

Константиновић, Лукић..., али аутор на овом месту жели да истакне неколико захтева (наредби) које је за писање закона истицао српски књаз Милош Обреновић („неписмен изданак гуња и опанка“).

Између осталог, Књаз Милош је наређивао: „Оћу да се из закона изостави што је год излишно и опширно. Оћу да се гради смисао и члан закона по разуму, разговетно и јасно. Оћу да се све стране речи изоставе и нека се траже српске. Оћу да се у закон метну примери, ради лакшег толковања. Оћу да се нове речи најпре опишу, па онда употребе. Оћу да се из закона парнице лако не рађају.“⁸

Иако потичу од „неписменог изданка гуња и опанка“ наређења Књазу Милошу су на линији најученијих људи у погледу језика закона, са нагласком да закон буде кратак, јасан и разговетан, што коинцидира са свешћу да се из нејасног и компликованог закона „лако рађају парнице“.

Посебно је интересантан захтев да се „нове речи најпре опишу, па онда употребе“. Ову потребу законодавац у савременој Србији (после Другог светског рата) деценијама је занемаривао. Тек почетком овог века, нарочито последњих година, у нашим законима појављује се појашњење законских појмова који су од нарочитог значаја за дотичан закон у посебном члану (на почетку законског текста) у виду „значања појмова (израза) у овом закону“.

Иако аутор није „љубимац“ набрајалица које је одабрао за стожер овог чланка, он поздравља реafirмацију посебних законских чланова са „значањем израза“, упркос томе што они увећавају обим таксација, дајући предност суштини и корисности објашњења појмова и израза, с обзиром да се њима омогућава лакше разумевање и сналажење у законском тексту.

Сходно наведеном, може се направити синтагма: добар закон – разумљив закон.

Који су разлози због којих законодавац доноси недовољно разумљив и непотребно обиман и компликован закон?

Свакако, разлози су бројни и они би могли бити предмет посебног истраживања и анализе. Аутор кандидује само један одговор: недовољна правна, језичка и редакцијска „филтрација“ закона. Наравно, разлози су и ужурбаност у законодавном процесу (посебно када се закон доноси по хитном поступку), хипертрофија прописа у Србији итд.

Закони и други општи акти често се доносе на брзину. Вероватно је у томе смисао оне Бизмаркове: „Ко воли кобасице и законе, боље је да не зна како се праве.“⁹

8 Према: Љ. И. Јовић, *нав. дело*, стр. 95.

9 Тодор Подгорац, „Сложеност односа права и језика“, *Зборник радова са научној скупштини Право и језик*, Крагујевац, 2006, стр. 134.

Интензиван законодавни процес доводи до нормативне продукције и сталног гомилања нових прописа, тако да расте прилив нових норми, те се „залихе“ важећих прописа стално увећавају, без обзира што се поједини закони стално стављају ван снаге. Хиперпродукција прописа и прави „законодавни стампедо“¹⁰ којим је парламент Србије „претворен у штампарски погон који непрестано избацује законе, норме, правила, прописе“¹¹ одражавају се и на језик у праву. Хиперпродукција прописа евидентно угрожава квалитет закона. Осим тога, нема координације приликом доношења прописа и њиховог језичког и термилошког усклађивања, нити има систематских и организованих мера које треба да омогуће да се подигне ниво стручне обраде законских текстова.¹²

III Набрајалице (таксације) у српским законима

Није аутор случајно употребио реч „набрајалице“. Познати су појмови таксације (таксативно одређивање појмова) и метод енумерације (набрајање), али изворном речју „набрајалице“ аутор жели да скрене пажњу да српски језик у пуној лепоти израза и језичких варијација одумире пред силом (најездом) страних и стручних речи, нарочито у последњем десетлећу процеса хармонизације домаћег права са правом Европске уније.

Како је напред наведено, законске таксације у Србији последњих година су увећане реafirмацијом посебних чланова у којима се одређује значење законских појмова (израза) и њих је лакше „опростити“ (у име бољег разумевања и лакшег сналажења у закону) од оних предимензионираних таксација у којима се реченице (означене тачкама) немилице гомилају, често са непотребним детаљисањем.

Овакво законско одређивање појмова аутор је већ оценио корисним. Међутим, он жели да изрази став да значење неког појма у смислу конкретног закона (посебно значење) треба да се поклопи са његовим општим значењем, традиционално познатим и присутним. То је у законодавној пракси најчешћа појава, што значи да има и изузетака који отварају пут недоумицама и полемикама.

На пример, у традиционалном и општем смислу појам располагања (*abusus* у римском праву) идентификује се са отуђењем (продајом) одређене ствари. То значи да је располагање (*abusus*) најјачи сегмент пра-

10 Радивој Степанов, „Европеизација српског права“, *Правни животић*, бр. 12/2004, стр. 860.

11 Р. Степанов, *нав. чланак*, стр. 868.

12 Гордана Станковић, „Глосе о језику у праву“, *Зборник радова са научној скупи Језик и право*, Крагујевац, 2006, стр. 49 и 50.

ва својине на ствари, у поређењу са слабијим, тзв. секторским правима, као што су коришћење ствари (*usus*), прибирање плодова (*ususfructus*), управљање стварима итд.

Међутим, појам располагања у Закону о јавној својини,¹³ у члану 26, утврђен је на следећи начин: располагањем стварима у јавној својини, у смислу овог закона, сматра се: 1) давање ствари на коришћење; 2) давање ствари у закуп; 3) пренос права јавне својине на другог носиоца јавне својине (са или без накнаде), укључујући и размену; 4) отуђење ствари; 5) заснивање хипотеке на непокретностима; 6) улагање у капитал; 7) залагање покретне ствари.

Само тачка 4) у цитираном законском члану садржи одредницу (отуђење ствари) која се може идентификовати са појмом располагања у традиционалном значењу (*abusus*). Остале радње, посебно давање ствари на коришћење или у закуп и размена, у суштинском смислу далеко су од отуђења својине (располагање) и представљају радње везане за ужа (секторска) стварна права – употребу, односно коришћење (*usus*).

У погледу обима таксација (број тачака) аутор ће се концентрисати на петнаестак процесних и материјалних закона, са напоменом да у корпусу тачака одређеног закона неће бити садржане тачке из члана који регулише значење појмова (израза) и из казних одредаба (привредни преступи и прекршаји). Ово из разлога што у неком закону може бити садржано више десетина тачака у члану који регулише значење израза и у казним одредбама, а у преосталом тексту (диспозитивни део закона) да се налази знатно мање тачака (таксација), што по оцени аутора не би дало праву слику о феномену таксација на који је овим чланком желео да скрене пажњу.

1. Процесни закони

Могло би се очекивати да процесни закони садрже више набрајалица (таксација) у поређењу са законима који спадају у групацију материјалноправних прописа, с обзиром да уређују поступак који подразумева одређени редослед процесних радњи и форму, затим уређују садржину процесних аката (тужба, жалба, ванредни правни лекови). Познате су таксације у процесним законима које у више тачака прописују апсолутно битне повреде поступка.

Међутим, у стварности није тако. Наши процесни закони, може се рећи, садрже умерени обим таксација, а у поређењу са неким новодонетим материјалним законима, није неумесно рећи да су њихове таксације занемарљиве.

¹³ Сл. гласник РС, бр. 72/2011.

Закон о општем управном поступку,¹⁴ састављен од укупно 291 члана, набрајалице садржи само у 12 чланова.¹⁵ Овај процесни закон има само 55 тачака.¹⁶ Реч „само“ овде је употребљена с обзиром на велики обим закона и чињеницу да је у питању процесни закон.

Закон о извршењу и обезбеђењу,¹⁷ састављен од укупно 363 члана, таксације садржи у 48 чланова.¹⁸ Са укупно 271 тачком, овај закон је по таксацијама на другом месту у нашем процесном законодавству (иза Законика о кривичном поступку). Он садржи знатно више тачака од свог претходника (Закон о извршном поступку из 2004.), што је последица промене регулативе у делу који се односи на увођење нове институције – приватног извршитеља.¹⁹

Законик о кривичном поступку²⁰ који ће почети да се примењује 15. јануара 2013. године, наш најобимнији процесни закон састављен од укупно 608 чланова, таксације садржи у 108 чланова са укупно 438 тачака.

У овом закону ретки су појединачни чланови са великим бројем замарајућих таксација. Он садржи само четири члана са двоцифреним бројем таксација,²¹ али садржи велики број чланова (63) са две или три тачке, што чини више од половине чланова који садрже набрајалице.

Закон о парничном поступку,²² са укупно 508 чланова (сто мање од Законика о кривичном поступку) таксације садржи само у 27 чланова (четири пута мање од Законика о кривичном поступку), са укупно 135 тачака, што је знатно мање у поређењу са Законом о извршењу и обезбеђењу и, нарочито, са Законом о кривичном поступку.

Сразмерно највише тачака овај закон садржи у материји жалбе и ванредних правних лекова која је типична за таксације (59 тачака, дакле, готово половина од укупног броја тачака у овом закону).

14 *Сл. лист СРЈ*, бр. 33/97 и 31/2001 и *Сл. гласник РС*, бр. 30/2010.

15 Чл. 4, 21, 32, 131, 139, 140, 166, 239, 242, 253, 257 и 261.

16 Сразмерно највише тачака овај закон садржи код понављања поступка – 18 (чл. 239 и 242).

17 *Сл. гласник РС*, бр. 31/2011.

18 Чл. 13, 18, 35, 42, 46, 48, 58, 60, 61, 62, 64, 76, 78, 82, 88, 124, 137, 138, 147, 194, 199, 254, 260, 277, 279, 283, 293, 294, 297, 300, 302, 306, 307, 313, 318, 321, 325, 328, 337, 339, 342, 343, 345, 346, 348, 350 и 351.

19 Само код извршитеља овај закон (чл. 313–351) садржи 102 тачке. У том делу закона налазе се чланови са појединачно највећим бројем тачака који уређују питања: дисциплинских повреда извршитеља (16 тачака), овлашћења извршитеља (13 тачака) и евиденција које су дужни да воде извршитељи (12 тачака).

20 *Сл. гласник РС*, бр. 72/2011.

21 Материја битних повреда кривичног поступка садржи 14 тачака, положаја оштећеног и права окривљеног по 11 тачака, а овлашћења председника већа 11 тачака.

22 *Сл. гласник РС*, бр. 72/2011.

2. Шампиони таксација – неки материјални закони

Иако неочекивано, шампионе таксација у нашој легислативи проналазимо у неким материјалним законима.

Поћи ћемо од Закона о раду²³ као умеренијег примера, како бисмо методом поређења и градације стигли до закона са највећим бројем тачака, сразмерно свом обиму и у апсолутном износу.

Од укупно 287 чланова, Закон о раду садржи 187 тачака распоређених у 49 чланова. То га чини умереним законом у домену таксација, али само у поређењу са неким другим (шампионским) материјалним законима. С друге стране, и оволики број тачака је велик и непримерен за радни закон (ранији закони у области радних односа садржали су знатно мање таксација), што је последица непотребног увођења у његов корпус органа Фонда солидарности и њихових надлежности.²⁴ Појединачно, највише тачака има члан 33 овог закона који регулише садржину уговора о раду у 13 тачака, док групацијски највише тачака садржи материја престанка радног односа (36).

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености,²⁵ такође, представља пример закона са непотребно великим бројем таксација, од којих се сразмерно велики број тачака налази у материји која је по природи статутарна, а не законска (надлежности управног одбора, директора, надзорног одбора). Овај по обиму знатно мањи закон од осталих које је аутор пре њега опсервирао (укупно 112 чланова) садржи чак 175 тачака, распоређених у 38 чланова (чешће таксације него у сваком трећем члану).

Нови Закон о заштити потрошача,²⁶ са великим бројем набрајалица, које у великој мери отежавају његову читљивост, представља закон преко кога се приближавамо законима са највећим бројем тачака. У нормативном корпусу од укупно 155 чланова, овај закон садржи 285 тачака, распоређених у 54 члана,²⁷ далеко више од претходног Закона о заштити потрошача из 2004. године.²⁸ Појединачно, нови Закон о заштити по-

23 *Сл. гласник РС*, бр. 24/2005, 61/2005 и 54/2009.

24 Питањима надлежности управног одбора и других органа Фонда солидарности Закон о раду посвећује више чланова са непотребних 27 тачака. Непотребних, јер је у питању статутарна материја, непримерена радном закону.

25 *Сл. гласник РС*, бр. 36/2009.

26 *Сл. гласник РС*, бр. 73/2010.

27 Ово важи за текст закона изван чланова који регулишу значење законских израза и прекршајне новчане казне. Са два члана која регулишу наведену материју, овај закон би садржао 379 тачака (члан који уређује значење израза има 34 тачке, а члан који прописује прекршаје чак 50).

28 *Сл. гласник РС*, бр. 36/2011.

трошача највише тачака (23) садржи у члану 23 који регулише облике пословања који се сматрају обмањујућим пословањем.

Нови Закон о привредним друштвима садржи највише тачака у апсолутном износу. У корпусу од 600 чланова, он садржи 908 тачака распоређених у 195 чланова (готово сваки трећи члан садржи тачке). Појединачно, највише тачака се налази у члановима који регулишу надлежност скупштине друштва са ограниченом одговорношћу (26), надлежност надзорног одбора у акционарском друштву (17) и надлежност скупштине у акционарском друштву (16). Овај закон има много „уситњених“ таксација: у 90 чланова садржи две или три тачке.

Ипак, шампион таксација у нашој легислативи, сразмерно обиму нормативног корпуса (укупно 208 чланова), је Закон о енергетици.²⁹ Он садржи 667 тачака које су распоређене у 72 члана, дакле више од три тачке по члану када се има у виду целина закона.³⁰

3. Материјални закони са мало таксација – лепота језика

Читљивост закона и лепоту правног језика аутор, између осталог, везује за оне законе које садрже мали број набрајалица. Примере таквих закона аутор је пронашао у неким материјалним законима везаним за судство и, пре свега, у неким законима који уређују област грађанског права (наследне, породичне и облигационе односе).

Закон о судијама³¹ не садржи тачке, него алинеје. У укупном корпусу од 107 чланова, овај закон садржи алинеје у само три члана (28 алинеја).

Закон о уређењу судова³² од укупно 98 чланова тачке садржи само у три члана (17 тачака), у којима уређује стварну надлежност судова. Заиста, леп и „питак“ закон за читање.

Врхунство лепоте законског језика срећемо у Закону о наслеђивању, Породичном закону и, изнад свих, у Закону о облигационим односима. То су, истовремено, закони са веома малим или занемарљивим бројем таксација. Као да није исти законодавац донео ове законе и оне тешко читљиве са огромним корпусом набрајалица.

29 *Сл. гласник РС*, бр. 57/2011.

30 И код овог закона број тачака је опредељен без чланова који регулишу значење израза и казнене одредбе. Са њима, нови Закон о енергетици садржи чак 774 тачке (члан који регулише значење израза има рекордних 65 тачака, а чланови који прописују казне за привредне преступе и прекршаје 42 тачке. Претходни Закон о енергетици (2004) садржао је укупно 182 члана, а 127 тачака (сразмерно пет пута мање од важећег закона?!).

31 *Сл. гласник РС*, бр. 116/2008.

32 *Сл. гласник РС*, бр. 116/2008.

Закон о наслеђивању³³ има 239 чланова, а таксације садржи само у три члана, са укупно 11 тачака,³⁴ што га уврштава у групацију наших врхунски читљивих закона, у ком преовлађују одредбе изванредног правног језика и стила.

Породични закон,³⁵ такође, садржи мали број таксација, веома је читљив и спада у правно-језички врх наше легислативе. Он у свом корпусу има 363 члана са одредбама које су по природи материјалноправне и процесноправне (уређује поступак у брачним и патернитетским споровима). Овај закон набрајалице садржи у 24 члана,³⁶ са укупно 110 тачака, што је мали број с обзиром на обимност закона и чињеницу да он садржи норме материјалног и процесног карактера.

Појединачно, највише тачака има у члану 197 Породичног закона (11 тачака које регулишу шта се сматра насиљем у породици и који чланови породице уживају заштиту од насиља) и у члану 81 (10 тачака које регулишу случајеве злоупотребе и грубог занемаривања родитељског права). Проблемски посматрано (групно, по материји), највише тачака Породични закон садржи у области старатељства (25) и у материји личног имена (18).

Лепота језика и читљивост Породичног закона огледају се и у чињеници да се у њему налазе бројни чланови састављени од само једне реченице,³⁷ па и чланови који су састављени од једне кратке реченице – до десет речи.³⁸ Од укупно 363 члана, чак 104 члана у Породичном закону у свом бићу садржи само једну реченицу. То је невероватан (а истинит) податак, који води закључку да је читљивост овог закона доведена до савршенства.

33 *Сл. гласник РС*, бр. 46/95.

34 Овај закон тачке садржи у чл. 4 (5 тачака код недостојности за наслеђивање), чл. 22 (три тачке које регулишу када брачни друг губи право законског наслеђивања) и у чл. 238 (три тачке у прелазним и завршним одредбама које регулишу који закони и одредбе престају да важе ступањем на снагу Закона о наслеђивању). Дакле, у диспозитивном делу овог закона тачке постоје само у два члана, што Закон о наслеђивању чини једним од „антишампиона“ таксација.

35 *Сл. гласник РС*, бр. 18/2005.

36 У чл. 80, 81, 84, 91, 96, 100, 103, 117, 121, 128, 132, 137, 138, 145, 197, 198, 230, 266, 267, 347, 348, 349, 351 и 355.

37 У чл. 9, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 36, 41, 42, 46, 50, 52, 54, 67, 70, 73, 74, 79, 83, 85, 86, 88, 89, 92, 94, 97, 98, 104, 107, 108, 109, 111, 112, 115, 116, 120, 124, 127, 129, 130, 148, 157, 158, 164, 169, 172, 173, 175, 177, 178, 179, 181, 184, 185, 186, 196, 199, 200, 201, 202, 205, 207, 208, 209, 211, 214, 216, 217, 219, 222, 229, 233, 234, 236, 240, 242, 247, 248, 261, 262, 270, 274, 277, 281, 283, 286, 288, 290, 295, 298, 307, 311, 353, 356, 360, 361 и 363 (104 члана).

38 У чл. 16, 17, 18, 22, 24, 26, 42, 88, 94, 109, 112, 169, 179, 219, 242 и 281 (16 чланова).

С друге стране, постоје закони у којима се само последњи члан (*vacatio legis*) састоји из једне реченице. Дакле, супротно од овог лепог легислативног изданка (који се по кратким реченицама може поредити са Законом о облигационим односима), чешћи су закони који у својим члановима садрже преко десет реченица, правно-технички обликованих у виду ставова.³⁹

О лепоти и читљивости Закона о облигационим односима, укључујући податке и импресије о лепоти његових кратких реченица, аутор је скренуо пажњу правничкој јавности више пута,⁴⁰ па исто неће понављати на овом месту.

Овде ће бити наглашено само да је Закон о облигационим односима не само правно-језички драгуљ, него и наш најобимнији закон (1.109 чланова). За њега се може рећи да је „антишампион“ набрајалица, с обзиром да таксације садржи само у осам чланова,⁴¹ са свега 31 тачком.

IV Закључак

Закони у Србији све су обимнији, компликованији и нечитљивији.

Таксације се множе... десетине прерастају у стотине...

Да ли је то данак који унапред плаћамо у процесу хармонизације домаћег права са правом Европске уније?

Да ли су законски „пентикостари“ увод у обећану „светлу будућност и свеколики просперитет“ Србије?

Шведски Закон о забрани неразумних клаузула из 1971. године садржао је само седам чланова, а остварио је значајан утицај на многе потрошачке законе у развијеним европским земљама...

39 На пример, у члану 257 Закона о привредним друштвима садржано је 13 реченица. У члану 335 истог закона тешко је и пребројати реченице (тај члан има 13 ставова и у оквиру њих 14 тачака). Ипак, шампион је члан 344, са 21 ставом (исто толико реченица).

40 Видети од истог аутора: „Ко пише законе у Србији“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2011, „Неке правне и језичке мане наше уговорне легислативе“, *Зборник радова са саветовања Будвански правнички дани*, 2008, „Језик облигационог и радног закона“, *Зборник радова са научној скупи Право и језик*, Крагујевац, 2006.

41 У чл. 235 (битни елементи хартија од вредности), чл. 341 (случајеви кад је пребијање обавеза искључено), чл. 378 (једногодишњи рокови застарелости), чл. 381 и 382 (случајеви у којима застаривање не тече), чл. 479 (кад постоји недостатак на роби), чл. 488 (права купца у случају материјалних недостатака), 944 (правила код нетачне пријаве старости осигураника).

...све док га наш нови Закон о заштити потрошача, са 22 пута већим бројем чланова (155) и стотинама тачака није „претворио“ у тачкицу.

Сирота Шведска! Иако је светски шампион у заштити потрошача, оскудева у словима, речима, реченицама, алинејама, тачкама, ставовима, члановима...

Србија бар за такву оскудицу не зна.

Panta rei!

Dura lex, sed lex...

Dragoljub SIMONOVIĆ
Attorney at Law, Belgrade

LISTING IN SERBIAN ACTS

Summary

Under expression “listing” the author means enumerations, taxations usually expressed in items, less frequently in subparagraphs in the legal article. Taxations are unpopular and fatiguing for reading.

Taxations are necessary in the legal text, but for them it is necessary to find the right measure. Excessive taxations, other than fatigue in reading, withhold the beauty of interpretation of law as significant cognitive operation, difficult and challenging for legal professionals.

Expectation that the procedural acts contain the most taxations, as they regulate the rules of procedure and order of process activities, is not accomplished in our legislation. Champions of taxations in Serbia are some acts that belong to the corpus of material regulations.

Key words: act, language, law, intelligibility, taxations.